

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 45.

Måndagen den 27 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Rosander* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse nr 314, angående muntligt meddelande till riksdagen;

dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 315, med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, m. m.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande av sådan beskaffenhet, som i sagda paragraf avsåges, att Kungl. Maj:t förordnat ministern för utrikes ärendena Chr. E. Günther att i vardera kammaren framföra meddelandet samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skulle hållas inom lyckta dörrar.

Herr **andre vice talmannen** yttrade: I anslutning till den nu föredragna skrivelsen får jag tillkännagiva, att plenum för mottagande av angivna meddelande kommer att utsättas till i morgon, tisdag, kl. 2 e. m. Kl. 1.45, alltså en kvart tidigare, hålles vanligt bordläggningssammanträde.

På sedermera gjord proposition beslöts att ifrågavarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Härefter föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts nyss avlämnade proposition nr 315.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag samt protokollet för den 20 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.04 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 1.45 e. m.

Anmälades och bordlades första lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, m. m.

Herr *von Heland* väckte en motion, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning.

Motionen bordlades.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1.48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 28 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar försiggingo inom lyckta dörrar.

Företogs det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 314, angående muntligt meddelande till riksdagen, avsedda ärendet.

Ordet lämnades till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Günther*, vilken framförde det i den kungl. skrivelsen avsedda meddelandet.

Härefter ägde överläggning rum.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5.50 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 29 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare. Därvid avlämnades 91 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Anderberg	med 91 röster,
» Björkman	» 91 » ,
» Boman	» 91 » ,
» Branting	» 91 » ,
» Eskhult	» 91 » ,
» Granath	» 91 » ,
» Gustavson, John,	» 91 » ,
» Herlitz	» 91 » ,
» Holstenson	» 91 » ,
friherre Lagerfelt	» 91 » ,
herr Linder	» 91 » ,
» Magnusson, Theodor,	» 91 » ,
» Mannerskantz	» 91 » ,
» Petersson, Knut,	» 91 » ,
» Sandegård	» 91 » ,
» Schlyter	» 91 » ,
» von Stockenström	» 91 » ,
» Strand	» 91 » ,
» Tamm	» 91 » ,
» Tjällgren	» 91 » ,
» Undén	» 91 » ,
» Wagnsson	» 91 » ,
» Wistrand	» 91 » ,
» Åkerberg	» 91 » .

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare. Därvid avlämnades 78 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Sylwan	med 78 röster,
» Wennqvist	» 78 » ,
» Elmgren	» 78 » ,
» Andersson, Verner,	» 78 » ,
» Elowsson, Nils,	» 78 » ,
» Karlsson, Gottfrid,	» 78 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *von Helands* motion, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning.

*Ang. rätten
att fullfölja
talan i
kvarstads-
ärenden m. m.*

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, m. m.

Genom en den 24 oktober 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 315, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken;

2) lag om ändrad lydelse av 212 och 228 §§ utsökningslagen.

Propositionen avsåg ändrade bestämmelser rörande fullföljd av talan i ärenden angående kvarstad m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken — för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken;

B) att det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 212 och 228 §§ utsökningslagen måtte av riksdagen antagas.

På framställning av herr talmannen beslöts att ifrågavarande, endast en gång bordlagda ärende skulle redan vid detta sammanträde företagas till avgörande.

Ordet begärdes därefter av

Herr **Ström, Fredrik**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att, utan att nu vilja anföra motivering, få yrka avslag å det föredragna utskottsbetänkandet.

Herr **Schlyter**: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 464, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 10 § och 30 kap. 11 § rättegångsbalken, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 45 bifölles även av andra kammaren.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Günther** erhöll ordet och anförde: Herr talman! Vid ett slutet sammanträde med riksdagen har jag haft tillfälle att lämna upplysning om vad som förekommit på det utrikespolitiska området, sedan riksdagen senast var samlad. Jag skall därför här in-skränka mig till att uttala mig om våra utrikespolitiska grundlinjer, sådana de te sig i nuvarande läge.

*Ang. Sveriges
utrikes-
politiska läge.*

Det kan då till en början fastställas, att de förklaringar om vår hållning och våra avsikter, som tid efter annan avgivits, alltjämt äga sin fulla giltighet. Sålunda kan jag erinra om vad Konungen uttalade i trontalet vid öppnandet av 1940 års urtima riksdag. Han sade därvid följande: »Min utrikespolitik är oför-ändrad. Min fasta vilja är att upprätthålla vänskapliga förbindelser åt alla håll. Oförtröttat strävar Jag att hålla Mitt land utanför kriget med bevarad frihet och självständighet. Mitt folks enighet och beslutsamhet inger Mig den bästa förtröstan om framgång i denna strävan.» Dessa ord skulle kunna upprepas nu.

Sveriges önskan och beslut att stå helt utanför kriget mellan stormakterna klarlades för övrigt redan vid krigets början, och någon ändring i denna hållning har som sagt icke ägt rum. Den har inför oss själva fått skiftande betydelse allt eftersom kriget gripit omkring sig, men dock icke rubbats. Genom Sovjetunionens inträde i kriget ha onekligen för oss uppkommit särskilda komplikationer. Icke heller denna förändring i krigsläget har emellertid föranlett oss att frånga vår ställning som stående utanför kriget mellan stormakterna. Den noggrannaste prövning av vårt läge, våra intressen och våra möjligheter har lett regeringen till den uppfattningen, att vi alltjämt böra fasthålla vid denna linje, vars övergivande kan medföra de mest vittutseende konsekvenser. Häri ligger då också, att vi även framdeles komma att vägra att låta oss in-dragas i stormaktskriget, hur och till vilka fronter det än må komma att ut-veckla sig. Följaktligen måste vi också avböja att företaga något, som utgör ett deltagande i någon militär, ekonomisk eller annan aktion, som den ena krig-förande stormakten riktar mot den andra. Likaså bör det för envar stå klart, att varje försök utifrån att tvinga oss till en avvikelse från denna linje kommer att mötas med motstånd, om så erfordras med väpnat motstånd.

Om denna ståndpunkt råder i stort sett enighet. Det finns dock i vårt land små men högröstade kretsar, där man beskyller regeringen för bristande ärlig-het i fredsviljan eller också, från en motsatt utgångspunkt, ivrar för Sveriges upp-slutning på den ena krigförande partens sida. Sådana försök att påverka opinionen måste antingen grunda sig på en fullständig felbedömning av folkvil-jan och regeringens politik eller på en långt driven ansvarslöshet gentemot det egna landet. Det kan utan vidare sägas, att dessa enstaka röster sakna varje resonans hos svenska folket i dess helhet. De kunna på sin höjd tillerkännas rol-len av undantaget, som bekräftar regeln.

Vår önskan att hålla vårt land utanför kriget skall emellertid icke förleda oss till misstaget att tro, att vi kunna undandra oss dess verkningar. Vi förstå, att stora förändringar för hela världen måste framgå ur en kamp, som gäller alla de europeiska stormakternas livsintressen. Sverige kan icke utöva något avse-värt inflytande på hur dessa förändringar komma att te sig, men det kan icke råda något tvivel om att även vårt land kommer att djupt beröras av dem. Det är redan nu den största uppgiften för svensk politik att bygga vårt land på grundvalen av svensk tradition och svensk livssyn utan att sluta ögonen för verkligheten omkring oss och de krav denna verklighet ställer. Dessa krav måste beaktas, och de komma även i fortsättningen att beaktas. Vår politiska väg utanför krigsfronterna får icke leda till vårt lands isolering utan måste läggas så, att vi bevara sammanhanget med å ena sidan de övriga nordiska fol-ken, å andra sidan Europa i dess helhet.

Redan därför att vi beslutat oss för att målmedvetet fasthålla vid att icke

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

deltaga i den världsspännande kamp, som nu rasar mellan stormakterna och dragit de flesta andra europeiska småstater in i sina virvlar, måste vi likväl bereda oss på att vårt lands ställning kommer att i viss mån framstå såsom isolerad och att dess hållning blir föremål för kritik från de i kriget inblandade makternas sida. Oavsett det missnöje, som kan uppkomma i detaljfrågor av skilda slag, är en sådan kritik måhända ofrånkomlig ur allmänna psykologiska grunder. Den kan riktas mot oss av den ena eller den andra av stormakterna, som i Sveriges hållning tror sig finna bristande förståelse för betydelsen av dess insats av alla sina krafter i syfte att uppnå resultat, som skola bli bestämmande för världsordningen — ett företag alltså, som obestriddligen måste på det närmaste beröra även vårt land och dess framtid. Kritiken kan också komma till synes hos något oss närstående grannfolk, som i sina svårigheter önskat mera aktiva insatser från vår sida.

Det vore oriktigt att lämna denna kritik obeaktad. Intet europeiskt folk kan i dag förbehålla sig rätten att endast förklara sig ointresserat av den omvälvning, som försiggår inom vår världsdel. Svenska folket betraktar icke heller sin ställning från en sådan utgångspunkt. Det är fullt medvetet om att tillhöra en världsdel stadd i våldsamt evolution, och när vi — trots detta, om man så vill — konsekvent följa våra egna politiska riktlinjer, så sker det i den ärliga övertygelsen, att vi därmed bäst uppfylla vår skyldighet i en ödesmättad tid. Det är självklart, att denna skyldighet för oss, liksom för alla fria folk, i första hand riktat sig inåt, mot oss själva och vårt eget land. Men vi förmena uppriktigt, att såväl våra nordiska grannar, ur sina särskilda synpunkter, som varje annan makt, vilken har Europas framtida välfärd för ögonen, böra kunna giva oss det erkännandet, att vi också efter måttet av vår förmåga uppfylla våra skyldigheter som nordisk och europeisk nation.

För dem inom och utom landet, som anmäla missnöje med vår hållning eller som säga sig icke förstå Sveriges politik, kan det också vara skäl att framhålla, att Sveriges läge närmare besett icke framstår såsom isolerat. Det kan snarare betecknas såsom mycket komplicerat, just därför att vi direkt beröras av den pågående världskonflikten. I denna konflikts nuvarande skede är det särskilt två omständigheter, som framkalla dessa komplikationer, vilka i sin tur bestämma vår utrikespolitiska kurs. Den ena, som sammanhänger med Sovjetunionens inträde i kriget, har jag redan berört. Den andra består däri, att Sverige, det centrala nordiska landet, befinner sig mitt emellan nordiska brödrarfolk, vilkas öden äro förknippade med vårt men som nu stå inför egna livsproblem, som måste lösas i vitt skilda riktningar.

Vi ha med sorg bevittnat, huru Norge och Danmark, väsentligen på grund av sitt geografiska läge, indragits i och blivit offer för kriget mellan stormakterna. För Norges del ha olyckorna ökats genom en svårartad inre strid, vars lösning i enlighet med norska folkets egen vilja vi måste betrakta som ett hela Nordens intresse. Vi kunna överhuvud taget icke tänka oss en framtid för Norden, utan att det i sin helhet återfår sin frihet. Ty för varje nordiskt folk är friheten en livssak, som av intet annat kan uppvägas.

Medvetandet härom besjälar även vårt förhållande till Finland. Vi ha kunnat i handling visa, hur nära Finlands frihet som nordisk stat ligger oss om hjärtat. Det kan visserligen icke förvåna, att man från många håll, både i Finland och Sverige, önskat se en ännu starkare aktiv insats från Sveriges sida. Vad vinterkriget beträffar bör det dock vara tillräckligt att erinra om att finska regeringen givit uttryck åt sitt fulla samförstånd med den politik, som Sverige då följde. För vår del räkna vi med att samma förståelse skall komma att tillerkännas även den hållning, som vi i det nuvarande kriget ansett oss böra intaga och som innebär, att vi söka bringa Finland allt det stöd vi kun-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

na, sedan nödvändig hänsyn tagits till våra resurser och våra egna oavvisliga intressen. Svenska folket delar de känslor, som fylla det finska folkets hjärtan, då det nu ser framför sig möjligheten till en stabilare fred och en ökad trygghet för sitt land. Vi äro också medvetna om betydelsen härav även för vårt land. Vi räkna med fortsatt obruten sammanhållning mellan Sveriges och Finlands folk.

Jag har här talat om kritik mot vår hållning, även från utländsk sida. Detta bör emellertid icke leda till den uppfattningen, att vi skulle stå på ovänskaplig fot med någon främmande makt. Så är icke förhållandet. Den från många trontal kända formuleringen, att rikets förhållande till främmande makter är gott, ger ett riktigt uttryck även för vårt nuvarande läge. De erinringar, som nu gjorts om vår politik och vår ställning åt skilda håll, ha sålunda icke framställts i polemiskt syfte. De ha gjorts, herr talman, för att ännu en gång klarlägga grundlinjerna i vår politik och för att framhålla, att denna politik måste bedömas med hänsyn till de olikartade faktorer, varav vårt läge bestämmes.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Den förklaring, som här har lämnats rörande regeringens utrikespolitik, innehåller ju icke några sensationella nyheter; överhuvud taget ingenting som man icke visste förut. Den utgör en sammanfattning av synpunkter och åsikter, som redan förut ha kommit till uttryck. Det betyg man kan sätta på denna förklaring är, att det är en välgjord sådan; den uttrycker på ett utmärkt sätt läget, dess komplicerade sammanhang och de krav det ställer på hela vårt folk.

Jag har redan i höstens remissdebatt givit uttryck åt den uppfattningen, att samling är hela vår politiks A och O. Därav följer, att även samlingen kring regeringens neutralitetspolitik träder i förgrunden — den är nämligen själva kärnan, hela regeringens *raison d'être*.

Det säges i regeringsförklaringen, att »den noggrannaste prövning av vårt läge, våra intressen och våra möjligheter har lett regeringen till den uppfattningen» att fasthålla vid neutralitetslinjen. Jag är livligt övertygad om att en sådan prövning förekommit, men man skulle nästan kunna säga, att den inte behövt vara grundlig — neutralitetspolitiken ger sig själv. Jag sade också vid remissdebatten i torsdags, att det inte finns något alternativ till vår nuvarande samlingsregering. I dag skulle jag också vilja säga: det finns icke heller något alternativ till neutralitetspolitiken. I samma ögonblick vi överge denna, äro vi ute på gungande grund. Vad följderna skulle bli av ett övergivande av denna politik vill jag inte yttra mig om, men vi äro väl alla övertygade om, att följderna skulle bli skada för hela vårt rike. Det skulle vara en äventyrspolitik, omkring vilken det säkerligen icke går att samla någon större grupp av det svenska folket. Såsom även framhålles i förklaringen, utesluter detta icke att det utövas kritik mot regeringspolitiken även i denna del. Det är tvärtom en mycket stark kritik, som — för att använda förklaringens ordalag — kommer ifrån »små men högröstade» grupper. Det egendomliga är emellertid, att dessa grupper oftast beskylla regeringspolitiken för att brista i neutralitet, för att den är för litet neutral. Den ena säger att vissa handlingar innebära ett partitagande för den ena eller den andra makten. Den andra säger, att regeringens politik är förestavad av en illa dold sympati för den ena parten. Dessa ståndpunkter vederlägga ju oftast varandra, men de gå alltnog ut på ett yrkande att en skarp neutralitet skall iakttagas från vårt håll. I verkligheten vill säkerligen vare sig den ena eller den andra icke *mera* neutralitet utan motsatsen. Det är svenska riktningar utan osvenska sådana, som förblanda svenskheten med sina egna sympatier för än den ena och än den andra parten, sina egna önskedrömmar med en kall och hård verklighet.

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

Neutraliteten är principen i vår utrikespolitik. I tillämpningen leder den ju, som vi alla veta, till många ömtåliga anpassningsuppgifter. Ingen kan begära att svensk politik skall vara stormaktspolitik, en ström som går med starka vågor genom havet. Vi ha kompromissat åt olika håll, men det ha betydligt större makter än Sverige gjort. Huvudsaken är att det finns en gräns, över vilken detta kompromissande icke sträcker sig, en gräns, som vi — vilket också framhålles i regeringsförklaringen — äro redo att hålla med våra liv. Det är på andra sidan denna gräns som vår suveränitet och vår nationella handlingsfrihet upphör att existera. Vi kunna vara försiktiga, till och med medgörliga, så länge våra intressen kräva det eller medge det, men utöver denna klara principgräns äro vi icke beredda att gå.

I detta sammanhang skulle jag vilja uttala den reflexionen, att det är av nöden, att icke blott svensk utrikespolitik utan även svensk opinionsyttring inriktar sig på en konsekvent hållning. De kunna skifta efter svårigheterna och efter det yttre trycket, men de få icke vara instrument, som till exempel avspegla krigslyckans växlingar. Endast om vår linje konsekvent vidhålls och förstås, har den utsikt att vinna respekt inom såväl som utom landet.

En viktig förutsättning för den svenska neutralitetspolitikens framgång är att dess syften och dess metoder kunna göras begripliga för den stora massan av vårt folk. Den kritik, som på möten och i tidningar framförts emot denna politik, har ofta byggt på medvetna eller omedvetna missförstånd. Jag vill för min del livligt hoppas att de i de flesta fall ha varit omedvetna. Men problemet blir att hålla en verklig kontakt med folkopinionen härvidlag. Det är klart, att det lätt nog blir en slitning emellan kravet på sekretess i sådana frågor, där full offentlighet skulle äventyra svenska intressen, och önskemålet att hålla så mycket som möjligt i offentlighetens ljus. Att göra den marginalen så liten som möjligt tillhör våra allra viktigaste uppgifter. Jag skulle vilja framställa som en lösen: Hellre något för mycket förtroende till folkopinionen än något för litet! Det bör inte vara någon sekretess för sekretessens egen skull. Hur informationssystemet skall utbildas, vill jag inte närmare gå in på, men det bör naturligtvis framför allt taga sikte på riksdagen och på den svenska pressen. Ut från dessa bör ju den verkliga kunskapen sprida sig i allt vidare kretsar till hela vårt folk.

Det har denna sommar förekommit en ganska omfattande information från de politiska partiernas sida, åtminstone har detta förekommit från det partis sida som jag företräder. Jag skulle vilja säga, att det är den rätta vägen och att den metoden bör ytterligare utvecklas. Å andra sidan bör det vara en sanning för varje man, att en stark disciplin och en stark sammanhållning äro förutsättningen för att det hela skall gå i lås. Man bör inte utan vidare hurra, när en opinionsyttring sättes i scen. Man bör inte utan vidare uppfatta den som förestavad av goda avsikter. Tvärtom bör man ha den naturliga och sunda misstänksamheten, att man i första rummet räknar med att det finns andra avsikter, som ligga bakom, än de som offentligen uppgivas. Personer och riktningar som begagna sig av den förtegenhet i vissa frågor, som inte kan undvikas, för att sprida misstro mot regeringen och dess politik och därigenom skapa oro och defaitism i sinnena, böra stämplas som illojala element, även om de uppträda i kraft av en självtagen rätt att föra det fria ordets talan.

Jag vill, herr talman, livligt instämna i regeringsförklaringens ordalag, när den inskräper vår orubbliga solidaritet med Nordens övriga folk. Vi stå och falla med varandra. Ofrihet för det ena folket betyder ofrihet även för det andra. Svensk utrikespolitik är och måste vara till nio tiondelar nordisk politik. Vi måste vara redo att på den linjen alltid stå fast, alltid förstå och alltid

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

offra. De offer vi göra i den tjänsten, dem göra vi i det långa loppet för oss själva.

Min läxa, herr talman, börjar och slutar med *samlingen*. Den är vår styrka. Den kräver uthållighet, men den kräver också goda nerver. När det drives nervkrig mot oss från det ena eller andra hållet, så är syftet i de flesta fall just att spränga vår enighet. Om det lyckas, då är spelet för oss förlorat. Om vi stå fasta i orkanen och utan känslotänkande, men också utan att vackla upprätthålla vår handlingsfrihet, samarbetande åt olika håll, men också beredda att hjälpa, så göra vi en tjänst åt oss själva, men också åt Norden och hela världen, ty ett fritt Sverige kan vara till större nytta för en stridande värld än ett förslavat Sverige.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! När stormaktskriget på hösten 1939 utbröt, förklarade den svenska regeringen, att den ville, så långt det berodde på dess egen vilja och förmåga, söka hålla vårt land utanför den då utbrutna konflikten. Oavsett alla förändringar i det världspolitiska läget som sedan dess inträffat, förändringar som i vissa fall berört oss mycket nära, har denna inställning inte på något sätt undergått någon förskjutning utan utgör alltjämt ledstjärnan för vårt lands utrikespolitik.

Detta framgår tydligt och klart av det anförande, hans excellens utrikesministern i dag hållit i denna kammare. Viljan att hålla oss utanför den storpolitiska maktkampen är i dag lika stark som den var, då denna maktkamp tog sin början. Det har varit förenat med bekymmer att hålla en sådan kurs under den gångna tiden, och jag är förvissad om att svårigheterna ej bli mindre för framtiden. Vår neutralitetspolitik har måst anpassas efter skiftande lägen, men den har dock hittills förskonat vårt folk från att drabbas av krigets olyckor. Detta har, även om det icke enbart är vår egen förtjänst, vunnit allmän uppskattning bland folket.

Sveriges folk har enigt samlats kring en sådan politik. Alla som känna sitt ansvar för allvaret i det nuvarande läget måste avhålla sig från att företaga något som bidrager till att äventyra upprätthållandet av denna politik. Viljan hos vårt folk att upprätthålla neutraliteten och att hålla oss utanför det nu pågående kriget är säkert lika fast som viljan att försvara oss, om vi bli angripna eller om man söker tvinga oss att lämna den väg, som vi anse vara den för oss riktiga. Någon förändring har icke inträtt i det avseendet. Svenska folket står alltjämt samlat omkring den politik, som av regeringen förts. De enstaka röster, som höjts i annan riktning, äro endast uttryck för spridda meningar och äro icke i något avseende representativa för svensk opinion. Men de kunna dock åstadkomma mycken skada. Framför allt gäller det att behålla huvudet kallt och icke låta sig ledas utav stämningar eller föregivna sympatier. Härav följer icke, att vi skola stå ointresserade inför vad som sker eller inför våra nordiska grannländers svåra belägenhet. Sverige beröres likaväl som andra länder av de omvälvningar som nu äga rum i Europa. Hur denna del av världen för framtiden kommer att organiseras, berör även oss och blir av väsentlig betydelse för vårt lands framtid. Vår uppmärksamhet måste därför oavlatligt riktas på att följa denna förändring och inträtta oss så som det bäst gagnar vår svenska tradition, vår svenska livssyn, så att vårt land alltfört må kunna stå fast på den historiska grunden.

Jag har icke anledning att närmare ingå på dessa förhållanden. Utrikesministern har klart belyst vår inställning i detta avseende liksom även vår inställning till våra nordiska grannländer. Jag vill endast här betona, att det bör vara vår vilja att så långt i vår förmåga står lämna dessa våra grannlän-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

der allt det stöd och all den hjälp som vi kunna ge. Vi hoppas att de, när kriget en gång är slut, skola återfå sin frihet, ty, som utrikesministern uttryckte det i sitt anförande: friheten är för varje nordiskt folk en livssak, som av intet annat kan uppvägas.

Jag hade redan i remissdebatten tillfälle att konstatera, huru stormaktskriget kommit in i ett skede, där motsättningarna ytterligare skärpts. Påfrestningarna för vårt land hava därigenom blivit ännu mera kännbara och riskerna ännu större för att vi skulle kunna dragas in i denna maktkamp. Vi ha därför all anledning att giva akt på vårt läge, så att vi icke själva företaga oss något som minskar våra möjligheter att hålla oss utanför konflikten. Vi kunna ju i varje fall icke inverka på utgången av den nuvarande kampen.

Det är naturligt, att mycket av vad som nu sker i världen upprör våra känslor. I en farlig tid som denna skulle det dock vara oklokt att endast låta känslorna tala. Förnuftets röst bör få göra sig hörd, och vi måste med kallt huvud bedöma förhållandena. Vårt mål är att bevara landets frihet och oberoende. Då böra vi också se till, att vi icke genom mindre väl övertänkta uttalanden eller överilade handlingar försvåra våra utsikter att nå detta mål eller försvåra för utrikesledningen att följa den kurs som vi anse i nuvarande läge är den riktiga.

Efter den klara och objektiva redogörelse för läget, som lämnats av hans excellens utrikesministern i denna kammare, har jag ingen anledning att ytterligare ingå på dessa frågor, utan jag vill ännu en gång uttala min anslutning till de synpunkter som framgingo av hans anförande. Jag uttalar tillika den förhoppningen, att denna kurs alltfort skall kunna följas, och jag vet att denna mening har förankring hos flertalet bland Sveriges folk.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Under gårdagens plenum inför lyckta dörrar redogjorde hans excellens utrikesministern detaljerat för de olika beslut. regeringen fattat i utrikespolitiska frågor sedan riksdagen åtskildes i juni. I dag ha vi av utrikesministern fått höra en deklaration angående de stora riktlinjerna i svensk utrikespolitik.

Betydelsen av de upplysningar, vi i går erhöilo, ligger kanske främst däri, att vi ledamöter av riksdagen med gott samvete kunna garantera det svenska folket, att den i dag avgivna allmänna deklarationen om vår utrikespolitik överensstämmer med de faktiska förhållandena. Jag tror det är angeläget, att det även från riksdagens sida sker en otvetydig deklaration, att intet inträffat, som betytt eller medfört en ändring av principerna för vår politik. Ej heller har regeringen eller utrikesministern träffat några avgöranden, som avvikit från vår en gång för alla fattade föresats att fullfölja en klar och öppen, uteslutande av vårt lands freds- och självständighetsvilja betingad neutralitetspolitik. Med freds vilja mena vi ej endast att vi söka undvika att bliva indragna i stormaktskriget, utan även att vi avse att ej blanda oss däri vare sig på eget eller andras initiativ.

Denna strävan att bevara och skydda vår neutralitet har karakteriserat regeringens handlingar, och den stödes av riksdagen och den utan gensägelse största delen av vårt folk.

Eftersom vissa små grupper driva en propaganda, som medvetet söker att misstänkliggöra vår neutralitetsvilja eller regeringens handlingar ej endast inom landet utan även i utlandets ögon, anser jag mig här böra säga, att dessa personer medvetet eller omedvetet utsprida rykten och osannfärdiga påståenden. I den mån de därutöver påstå, att vårt land skulle önska engagera sig i stormaktskriget, är detta lika felaktigt. Dessa grupper sakna varje som helst inflytande på vår utrikespolitik eller inrikespolitiska utveckling.

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

Det förhållandet att en sådan propaganda dock kan bedrivas, visar emellertid, att man där saknar både vilja till och förståelse för behovet att tänka kallt och klart i utrikespolitiska frågor. Många förblindas av förutfattade meningar och sympatier, så att de ej längre förmå skilja mellan vad som kräves i Sveriges intresse och vad som synes tilldragande ur andra staters synpunkt.

De högljudda herrar, som driva sina kampanjer mot en av dem själva vanställd bild av vår utrikespolitik, ledas uppenbarligen därtill av en fanatisk lust att misstänkliggöra och vantolka, av en farlig benägenhet för önsketänkande och en förklarlig men oförsvarlig lust att lufta sina åsikter på offentliga möten. Då man inom dylika kretsar ej dragit sig för att rikta personliga attacker mot vår utrikesminister vill jag härmed å min partigrupps vägnar betyga att vi helt lita på excellensen Günthers vilja att genomdriva de syften vi fastställt och tillkännagivit såsom normerande för vår utrikespolitik.

Läget ute i världen tvingar oss att alltjämt vidmakthålla en respektingivande neutralitetsvakt vid våra gränser. Vad många en gång ej förstodo, det veta vi alla i dag: mellan vårt folk och kriget står en mur av stål, betong och svenska män i full beredskap. I skydd därav ämna vi fasthålla vid den fredsvilja som sedan länge varit särmärket i vårt lands utrikespolitik. Våra beredskapsmän skola vara övertygade om att vi ej bakom deras rygg svika våra löften, så att de förgäves stått på sin post. Det är enligt min mening utomordentligt viktigt att det klargöres för dem, att deras plikttrogna utförande av tjänsten och vidmakthållandet av deras stridsmoral och vaksamhet är den främsta förutsättningen för att vi överhuvud skola vara i stånd att föra en självständig utrikespolitik.

Det måste stå klart för envar att vårt lands läge ej är lätt och att det fordras stor takt och skicklighet för att leda oss vid sidan om de värsta blindskären.

Såsom centrum i den nordiska statsgruppen känner Sverige en varm sympati för sina brödrarfolk. Deras historia har under långa tider varit densamma som vår, vi ha gemensamt bedrivit ett kulturarbete oberoende av alla gränser, och vi ha träffats och dryftat nordiska angelägenheter så länge, att vi nordiska folk voro den kanske mest harmoniskt samarbetande gruppen av självständiga stater i Europa. Den nordiska samhörigheten och solidariteten är för oss svenskar ej ett tomt sken, utan en andlig realitet, som helt naturligt måste utöva ett stort inflytande på våra handlingar. Vårt ståndpunktstagande till vart och ett av broderfolken i denna svåra tid är helt betingat av att banden mellan de nordiska staterna ej få brytas. Vi betrakta Norden som en enhet, och vår hjälp och vårt stöd åt broderfolken är i varje enskilt fall endast ett uttryck för en internordisk politik, som ej har syften eller bör tillmätas avsikter utom de nordiska ländernas krets.

Vi önska innerligt att vi med tiden skola kunna återupptaga vårt goda och förtroendefulla samarbete i ett fritt och enigt Norden. När freden kommer kan ett självständigt Sverige vara ett gott stöd i våra grannars återuppbyggnadsarbete. Sådan hjälp ha vi redan givit efter bästa förmåga, och Sveriges folk skall även i fortsättningen giva sådant bistånd.

Varje folk har sitt kynne, och dess traditioner visa en väg, som vanligen löper för sig själv vid sidan av alla andra. Sverige har ej stängt sig ute från strömningar och tänkesätt runt omkring. Men alltid ha dessa intryck utifrån ändrats eller omskapats efter våra vanor och tänkesätt. Vår uppgift är att söka lindra krigens verkningar och att efter fattig förmåga arbeta för fred och samförstånd. För att fylla en sådan uppgift fordras dock att vi bevara freden för vårt eget land — ty kriget skapar endast bitterhet och hat.

I dessa dagar står det oss klarare än någonsin förr att eniga vi stå, men

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)
 söndrade vi falla. Enigheten gjorde oss till ett folk och enigheten fordras för att bevara vårt folk fritt och oberoende. Vi anse vår enighet vara så stor, att vi kunna tillåta ett fritt meningsutbyte inom landet mellan oliktankande. Vi kunna göra detta, emedan vi veta att de utslagsgivande kretsarna tänka och handla som ansvarskännande svenska medborgare. Funnes ej den grunden, då vore allt vårt arbete förgäves.

Jag har i detta sammanhang kommit att erinra mig Gustav Vasas avskedstal till ständerna, däri han bl. a. yttrade följande ord:

Jag vet nog, sade han, att de svenske äro snara till att samtycka, sena till att utransaka. Jag kan ock grant förutse, att många villoandar framdeles varda uppkommande. Därföre beder och förmanar jag eder: hållen eder hårt vid Guds ord och förkastan vad därmed icke överensstämmer. Varen överheten hörsamme, sinsemellan enige!

Gustav Vasa visste hur svårt det var att ena och befria ett folk. Låt oss därför icke glömma hans varningsord!

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Jag vill allenast helt kort deklarerera min fulla anslutning till det uttalande hans excellens utrikesministern nyss gjort. På mig gjorde detta uttalande ett särskilt sympatiskt intryck, därför att det syntes på ett både klart och öppet sätt giva uttryck åt den svenska ståndpunkten i utrikespolitiska frågor. Hans excellens förklarade att varje försök att förmå oss att avvika från den svenska neutralitetspolitiken skall mötas med motstånd, om så erfordras med väpnat motstånd.

Jag är viss om att hela vårt folk står samlat i stödet åt samlingsregeringen, då den hävdar vår självständighet till det yttersta, och regeringen kan förvisso räkna med livlig anslutning från alla ansvarskännande kretsar, då den avvisar pockande krav på att avvika från neutralitetslinjen.

En lika livlig anslutning kan regeringen helt säkert påräkna, när den strävar efter att så långt sig göra låter bringa stöd och hjälp åt våra nordiska brödrarfolk, vilka tyvärr blivit så hårt drabbade av krigets olyckor. Att för framtiden söka ena åter Nordens fria folk har allas vår anslutning.

Nu som tidigare må det från mina utgångspunkter vara tillräckligt att till sist uttrycka tillfredsställelse över den nationella samlingen och uttala förhoppningen om att det skall bli regeringen möjligt att hävda Sveriges livsintressen och att bevara vår neutralitet.

Herr Brandt: Herr talman! Efter de högtidliga deklARATIONER, som här ha avgivits och i vilka självfallet hela kammaren instämmer, tillåter jag mig att säga några ord utan att i minsta mån bryta den nationella samling, som är livsviktig för vårt folk.

Jag ber först att även i dag få beröra tryckfrihetsfrågan, eftersom denna fråga fått sin udd genom de utrikespolitiska förhållandena och endast genom dessa. Den är därför på sitt sätt en utrikespolitisk fråga, och man har rätt att behandla den även vid ett så solent tillfälle som detta.

Statsrådet Westman förklarade i remissdebatten i förra veckan att han — vilket för övrigt är självfallet — vid sitt ingripande mot pressen inte handlar på eget bevåg utan i samråd med utrikesdepartementet. De senaste konfiskationerna ha väckt betydligt uppseende, naturligtvis till följd av den utrikespolitiska bakgrunden. Det gäller inte minst i fråga om Eskilstuna-Kuriren, vars ledande artikel för den 17 oktober, Det nya Europa, sannolikt föranlett ingripandet. Detta vet jag givetvis icke med visshet, då anledningen icke bekantgjorts. Ifrågavarande ledare är både till form och innehåll oklanderlig, för att använda ett mycket svagt uttryck, ty i mina ögon är den både för-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

mellt och reellt briljant. Den ger utan varje tvivel uttryck för vad hela svenska folket känner i sitt hjärta med undantag endast för en liten klick potentiella fosterlandssvikare. Det är således påtagligen inte fråga om något brottsligt eller eljest förgripligt — det är inte heller någon som påstått det — utan det är fråga om sådana uttalanden som utrikesdepartementet och justitiedepartementet möjligen anse vara ägnade att skapa missförstånd med främmande makt. Jag tillåter mig att återge några få rader, som kanske äro de skarpaste i hela artikeln. Artikeln skulle förtjäna att uppläsas in extenso och tagas till dagens protokoll. Dessa rader lyda: »Den nyordning, som nazismen utlovat och som de andligen neutrala prisa och tillbedja och uppmana oss att acceptera, är redan ett faktum. Men det är lika obestridligt att den möjliggjorts endast genom att dess målsmän ställt människovärdet på avskrivning. Sedan Europa realiserat denna, den dyrbaraste och mest omistliga av alla sina tillgångar, är det förvisso vordet nytt och något helt annat än vad det varit.»

Herr talman! Får sådant icke skrivas för att varje missnöje eller »missförstånd» skall undvikas, så måste pressen helt enkelt tvingas till tystnad eller likriktas. Det är ett oting — jag har sagt det förut, men det kan icke nog ofta upprepas — att regeringen tar ansvaret för pressens uttalanden, och det står klart i strid med principerna inte endast för tryckfriheten utan även för hela vårt demokratiska samhällsskick. Vi måste på det allra djupaste beklaga att utrikesministern, vars ord vunnit sådan genklang i våra hjärtan i dag, såsom dock skedde bl. a. i en tryckfrihetsdebatt i denna kammare uttryckligen förklarat sig i detta avseende hysa en mening, som flertalet svenskar torde betrakta såsom förenlig endast med en totalitär statsuppfattning. Excellensen Günther har självfallet en annan syn på saken.

Regeringen anser sig tydligen ha befogenhet att avgöra vad som bör och icke bör få skrivas. Men varje frimodigt ord i tal eller skrift, om än så behärskat och hovsamt, kan i denna tid vara ägnat att väcka missnöje och missförstånd. Regeringens ledamöter torde själva ha konstaterat detta, eftersom utländsk press livligt ogillat vissa deras uttalanden. Jag erinrar om utländsk kritik av statsråden Westman, Bagge och Andersson. Hela svenska folket står emellertid bakom dessa regeringsledamöter i de uttalanden av dem, som kritiserats utifrån, liksom det står bakom regeringen i dess strävan att upprätthålla vår neutralitet. Här råder förvisso en kompakt svensk samling.

Det finns ingen anledning att dölja att vi svenskar absolut icke äro med på någon annan nyorientering än en sådan som bygger på gammal grund, den västerländskt kristna. Denna grund uppbär de livsvärden, som vi kalla omistliga och om vilka vi ordat så mycket i denna tid, då vi talat för den svenska linjen. Dessa livsvärden äro frihet i alla dess former och rätt, inte minst rätten. Det var därför att vår rättskänsla så djupt sårades som en viss händelse i Norge för inte så länge sedan åstadkom en sådan oerhörd upprördhet, ja upphetsning, även i Sverige. De ord som fälldes vid Landsorganisationens kongress vid detta tillfälle voro ett spontant uttryck för ett helt folks indignation. Lönade det sig verkligen att söka undertrycka den riktiga lydelsen av ordförandens korta uttalande? Här sitter fullt av folk nere i salen och uppe på läktarna som sannolikt inte känner denna lydelse. Det var med anledning av arkebuseringarna i Norge som landsorganisationens ordförande yttrade ungefär följande: »Jag avstår från att ge uttryck åt den känsla av avsky, som vi erfara inför detta brott.» I Tidningarnas Telegrambyrås återgivande hette det: »Jag avstår från att ge uttryck åt vad vi känna inför detta.» När jag läste det, kom jag att tänka på Emsdepeschen. Den riktiga ordalydelsen återgavs emellertid både i engelsk och tysk radio och i utländsk press. Vad vann

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

man då med att försöka hindra den rätta lydelsen att bli känd av svenska medborgare? Vem bär ansvaret för denna förvanskning av ett frimodigt uttalande, fullkomligt på sin plats i det ögonblick då det fälldes? Jag förmodar, men jag kan ju misstaga mig, att utrikesdepartementet i sista hand är ansvarigt därför. Jag antar detta bl. a. därför att utrikesministern tidigare tillåtit sig att censurera, eller hur jag skall uttrycka mig, det fria ordet i denna kammar, att ingripa för att förhindra att vad som vid ett visst tillfälle sades här skulle nå offentligheten genom pressen. Jag åsyftar härmed naturligtvis censureringen av herr Wagnssons ord i en interpellationsdebatt rörande sockerhjälpen till Norge, då han erinrade om att Norges sak av alla svenskar kändes och erfors såsom vår sak och att vi kände det bittert att iakttaga brutaliseringen av det offentliga livet i vårt broderland. Orden föllo så. De kommo emellertid inte ut till pressen, helt enkelt därför, om jag inte är alldeles felaktigt underrättad, att utrikesministern själv ingrep och förhindrade publiceringen. Det gav oss en verkligt otäck förkänsla av vad som en gång kan komma. Den förkänslan borde en svensk utrikesminister icke ha ingivit sitt folk.

Jag vill till slut återge några ord av en kristtroende man, en biskop — varken i Sverige eller i Norge — som säkert uttalar vad alla kristna känna i sitt hjärta, även om inte alla våga säga det. Dessa ord lyda: »Människorna glömma sin dödliga svaghet, sin begränsning och även sin värdighet som mänskliga varelser då de utelämna Gud vid sin 'nyordning', och då de försöka avsätta Kristus. Denna rasfanatism och hedniska diktatur, som är stolt över sin mekaniserade styrka, har sammansvurit sig för att sätta upp en förvrängd gud och en föregiven övermänniska som allmän laggivare. Herrefolkets nordiska blod förklarar vara det högsta, och mindre folk måste nu böja sig i stoffet och underkasta sig härskarrasens ledare, ty han proklamerar som ett förkroppsligande av all makt och all rätt.»

Jag säger utan ringaste tvekan: alla kristna utan undantag känna så i sitt hjärta, även om de inte kunna, inte få säga det öppet. Även Sveriges folk, tror jag, vill stå på kristen grund. Har det inte förstätt det förr, så förstär det nu, att med kristendomen står och faller Västerlandet och västerländsk kultur. Sveriges folk avvisar säkerligen varje nyorientering, som inte låter sig förenas med kristendomen. Jag upprepar med glädje de ord, som herr J. B. Johansson citerade — han talade visserligen på sitt partis vägnar, men man kan härvidlag våga tala på hela kristenhetens: »Hållen eder hårt vid Guds ord och förkasta vad därmed icke överensstämmer.» Göra vi det, så gå vi inte med på någon nyorientering annat än på gammal grund.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr talman! Det är inte min avsikt att upptaga någon diskussion med herr Brandt, men då han vill ha ett besked om vem som bär ansvaret för en viss åtgärd och för att göra slut på de försök som gjorts från andra håll att skjuta kolleger i förgrunden när det gäller det ansvaret, vill jag meddela kammaren att jag bär ansvaret. Det var på min hemställan som herr Lindberg medgav att referatet av hans uttalande vid landsorganisationens kongress skulle ändras.

Herr **Linderot**: Herr talman! När inte endast Europa, utan hela världen befinner sig i stöpsleven och då politik, framför allt utrikespolitik, uttryckes i ordet krig, är det alldeles självklart att vårt lilla land icke kan bedriva utrikespolitik oavhängigt av de omedelbart på Sveriges läge inverkan förhållandena runt omkring oss.

Jag anser att den förklaring regeringen genom utrikesministern har avgivit

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

i dag innehåller något nytt, och jag polemiserar därvid mot herr Åkerberg, som påstod att det inte fanns något nytt att höra i regeringsförklaringen. Vad var det som var nytt? Jo, först och främst att i en officiell förklaring från regeringen, framförd av landets utrikesminister, uttrycktes den meningen att Norges styrelseskick skall avgöras av ett fritt norskt folk enligt dess eget skön. Jag kan inte citera ordagrant, men detta var innebörden av utrikesministerns ord. Något sådant har icke tidigare sagts av en ansvarig regeringsmedlem. Jag undrar om det inte bör tolkas så, att den svenska regeringen har flyttat fram sina positioner gentemot vissa stormaktsanspråk i Europa, att denna svenska regeringens formulering rörande Norge uttrycker en uppstramning av den svenska utrikespolitiken, som av svenska folket säkerligen hälsas med synnerlig tillfredsställelse. I varje fall är jag böjd för att lägga en dylik innebörd i regeringsförklaringen i motsats till herr Åkerberg, och jag skulle vara bedrövad om jag i det fallet hade orätt.

Det råder, såsom här också sagts av partiernas ledare i kammaren, säkerligen icke delade meningar i landet om det som utrikesministern kallade grundlinjen för vår utrikespolitik, nämligen att hålla Sverige utanför kriget med bevarande av vår nationella frihet. Med hänsyn därtill har regeringen faktiskt en tacksam uppgift bland alla de otacksamma som den har att syssla med. Ty om denna grundlinje kan som sagt icke allvarligen diskuteras. Vare sig den ena eller andra riktningen i övrigt framträder i politiken, torde ingen i detta land ha utsikt att vinna anhängare bland folket för någon annan åsikt i det avseendet. Sedan gå givetvis åsikterna isär beträffande frågan huruvida regeringen vid det dagliga handläggandet av de utrikespolitiska problemen också i praktiken följer denna grundlinje på det bästa sättet. Det är därom man kan tvista. Och jag vill säga att det är otillbörligt av exempelvis herr Johansson i Fredrikslund att om de s. k. högröstade grupperna påstå att deras kritik mot regeringen endast uttrycker illvilja. Det är inte riktigt. Jag för min del befinner mig i den behagliga positionen att icke tillhöra någon av de grupper herr Johansson här talade om, eftersom det kommunistiska partiet framträtt med en sådan återhållsamhet och moderation i utrikespolitiska angelägenheter att det icke kan räknas till de högröstade grupper, som påstås av illvilja söka komma regeringen till livs.

Det förekommer emellertid en kritik mot regeringen som man vill avfärda såsom illvillig, den som utövas av Handelstidningskretsarna och Trots Allt-kretsarna. Naturligtvis representera inte dessa kretsar det stora flertalet av Sveriges folk, men de representera utan tvivel betydligt större grupper av svenska folket än man här försöker göra gällande. Herrarna torde erinra sig att dessa grupper av något varierande kulör, som från olika utgångspunkter kritisera konkreta regeringshandlingar, icke på något sätt vilja underkänna den nämnda grundlinjen i svensk utrikespolitik, bevarandet av freden och friheten, utan att frågan gäller huruvida regeringen politik i alla hänseenden befrämjar dessa strävanden.

Jag skall tillåta mig att med några få ord ta upp ett par konkreta fall för att visa, att man verkligen kan diskutera vissa regeringsåtgärder.

I utrikesministerns exposé i dag förekom rörande Finland en sats, som jag kan ta som utgångspunkt för att bedöma vissa konkreta gärningar i utrikespolitiken. Utrikesministern sade, att vi här i Sverige äro beredda att hjälpa Finland, så långt våra resurser och våra intressen medge, och regeringen har visat detta i sin utrikespolitik. Där kom återigen in en något ny ton för officiella regeringsförklaringar: Sverige vill hjälpa Finland, så långt det kan vara förmånligt ur Sveriges *intresse*. Men i den allmänna uppfattningen om svensk utrikespolitik i förhållande till Finland har intresseståndpunkten med

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

stor förkärlek utsuddats, och man har rört sig med känslotänkande, känslorargument och kommit fram till känslolståndpunkter, som icke ha varit nyttiga för Sverige och Sveriges folk. Jag vill därför kursivera herr utrikesministerns uttalande, att det är de svenska intressena, som avgöra Sveriges Finlandspolitik.

När landets statsminister i ett föredrag i somras talade om nordisk samhörighet och speciellt gav uttryck för en viss uppfattning om Sveriges förhållande till Finland, väckte detta rätt stor uppmärksamhet. Varför? Jo därför att statsministern uttalade, att vår samhörighet med Finland är orubblig i alla politikens växlingar. Icke heller detta är ordagrant citerat, jag söker bara återge tankegången i statsministerns yttrande.

Nu är det ju så, att landets statsminister får tala med bunden tunga i utrikespolitiska ting, icke minst från offentliga talarstolar. Om man icke hade insikt om att han måste tala med bunden tunga, skulle han icke kunna vara statsminister. Men jag tror, att statsministern här försökte låsa sig vid — jag vet inte, vad jag skall säga — en geografisk ståndpunkt i stället för en politisk. Vårt förhållande till Finland kan icke vara naturbetonat, det kan inte avgöras av att vi gränsa till Finland i norr, det kan inte ens vara endast historiskt betonat, utan det måste vara helt betonat av Sveriges intressen i det aktuella läge, som råder i världen och som gäller för Sverige och Finland. Sverige har givit råd åt Finlands folk. Jag skall inte ta upp diskussion därom, jag vet, att då röra vi oss på plan, där återigen känsloskålen kanske komma att dominera. Sverige — jag säger inte svenska regeringen, utan Sverige — har givit råd, som jag för min del har ansett icke ha varit nyttiga. Jag anser, att om Sverige har givit råd en gång, så kan Sverige i sin Finlandspolitik ge råd en gång till. Då borde man ge uttryck för en önskan, att Finlands folk så snart som möjligt frigör sig från krigsdeltagande och återgår till fredligt uppbyggande. Jag tror inte, att vi skola utgå från tesen, att Sveriges öde ovillkorligt sammanhänger med Finlands, och framför allt kunna vi icke skilja våra uppfattningar om Finland från den politik, som föres där. Under inga förhållanden få vi, som jag nyss sade, ersätta politik med geografi. Skola vi ge uttryck för någonting om Finland, skola vi sålunda göra det i enlighet med vad jag nyss sade.

Jag tror också, att det vore tillbörligt att säga i riksdagen i dag, att Sverige icke känner sig trakterat av att den finska pressen tar sig ton och uppträder såsom magister och vill föreskriva Sveriges statsmakter, vad som skall göras i inrikespolitiska angelägenheter. Jag har haft tvingande anledning under senare tid att diskutera med den finska pressen, som tillåtit sig att påstå, att Finland har inte bara rättighet utan nästan skyldighet att vara med och dirigera de svenska statsmakternas inrikespolitik. Mot detta bör man från svenskt håll, alldeles oavsett vilken sak det gäller och oavsett vilken mening, som företrädes från finskt håll, säga ifrån, att den finska pressen bör ha tillräcklig sysselsättning med att intressera sig för de inre förhållandena i Finland och gott kan överlåta åt Sverige och svenskarna att ordna sin inrikespolitik.

Landets statsminister har också gjort ett annat yttrande av utrikespolitisk karaktär, vilket blivit föremål för diskussion i pressen. Vid ett möte med tidningsmän uttalade statsministern sitt beklagande i någon form av att Island har blivit ockuperat. Då ryckte man ut från flera håll och kritiserade statsministern för att han överhuvud taget kände någon oro över Islands öde — Island, som har det så utomordentligt förspant, att det blivit ockuperat först av England och sedan av Amerika. Det är alltså särskilt lyckligt lottat, det är rentav dubbelockuperat, och det skall man inte uttala något beklagande av! Det tas som fjäsk för Tyskland, att statsministern uttalade ett dylikt beklagande. Jag vill begagna tillfället att ta upp detta utrikespolitiska betraktelsesätt till en liten granskning.

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

Det kan väl hända, att man kan resonera så, att skall ett litet land ockuperas, så är det bättre, att det ockuperas av England eller av Amerika än av Tyskland. Det finns ju emellertid de, som tycka, att det är mycket bättre att bli ockuperad av Tyskland än av England eller Amerika. Skall man uttala någon mening om en ockupation, så tror jag, att man får lov att göra som landets statsminister gjort, vilket så starkt kritiserats. Jag tror, att man skall beklaga det. En ockupation, vare sig av Tyskland, av Amerika eller av England, är vad vi här i Sverige vilja undvika. Därför vill jag begagna tillfället här i dag att lägga in en gensaga mot det betraktelsesätt, som innebär, att om man skall yttra sig om Island, skall man inte beklaga, att det är ockuperat. Där tar sig den »betingade nationella friheten» uttryck, den uppfattning, som inte är så noga med den nationella friheten, för den händelse Amerika eller England vill upphäva den. Jag anser, att Sveriges folk skall vara lika noga om sin nationella frihet, alldeles oavsett vem som hotar den.

Jag hade noterat frågan om censuren över LO-chefen Lindbergs yttrande. Trots att statsministern har påtagit sig ansvaret därför, kan jag inte hjälpa, att jag icke förstår, hur det skall kunna gagna Sveriges ställning till främmande makter, att en sådan censur utövas över yttranden, fällda av personer i församlingar, som icke ha officiell statlig karaktär. Jag har den känslan, att stats- och utrikesministrarna åta sig ett alltför drygt personligt ansvar för enskildas yttranden här i landet i tal och skrift, ett ansvar, som det blir såväl stats- som utrikesministern svårt att uppbära gentemot främmande makters mer eller mindre poekande krav på censur. Jag tror, att det vore bättre, om de främsta styresmännen i landet hänvisade till den demokratiska frihet, som råder här, och sade, att den svenska regeringen icke ville åta sig ansvaret för varje enskild persons yttranden. Man skulle hänvisa de klagande främmande sändebuden till detta svenska förhållande. Detta skulle enligt min mening göra det lättare för de högsta ansvariga styresmännen i Sverige att gentemot utlandet företräda en självständig politik.

Jag har icke mycket att tillägga. Grundfrågan är ju bevarande av freden men icke på bekostnad av friheten, och i den mån regeringen gör sitt bästa under avlyssnande av folkets röst i detta hänseende, har regeringen understöd av Sveriges folk.

Det är klart, att vi kunna diskutera utrikesminister Günthers person. Han har gjorts till föremål för en speciell förtroendeklaration från högerns talesman här i dag. Jag har icke förstått, när man från vissa kretsar, exempelvis Handelstidningskretsarna, velat göra utrikesministern personligen ansvarig för politiken och föreslagit, att man skulle byta på utrikesministerposten och sätta dit en annan person. Jag har icke förstått den politiska klokskapen i denna kritik, ty jag har hela tiden utgått från att regeringen i sin helhet svarar för utrikespolitiken. Det kan inte vara på annat sätt. Kan man då få en skickligare företrädare än herr Günther, så har jag för min del ingenting emot det, men jag tvivlar på att ett personbyte i och för sig spelar någon avgörande roll.

Jag tror, att kritiken mot utrikesministern härvidlag icke minst utgår från det högst olyckliga sätt, på vilket han uppträtt i tryckfrihetsfrågan, särskilt här i kammaren. Från detta enligt min mening olyckliga sätt, på vilket utrikesministern ingrep i tryckfrihetsfrågorna, bedömer man hans kapacitet överhuvud taget. För min personliga del saknar jag naturligtvis varje anledning eller möjlighet att yttra mig om utrikesministerns kapacitet, och det intresserar mig icke i annan mån än att jag hoppas, att regeringen såsom kollektiv betraktad skaffar sig utrikesministrar, som personligen äro kapabla att sköta

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

ämbetet. Det väsentliga är alltså, vilken politik man genomför och inte vem som genomför den.

Jag har, herr talman, velat göra dessa kommentarer — så vill jag kalla det — i den allmänna debatten om utrikespolitiken, och jag uttalar den förhoppningen, att landets utrikespolitik i fortsättningen kommer att befrämja inte bara svenska folkets framtida frihet från allt förtryck utan också kommer att gagna alla undertryckta folk i Europa och andra världsdelar. Jag är inte neutral i stormaktskriget, jag är i allra högsta grad onneutral. Jag vill ovillkorligen nederlag för en viss maktgrupp, men jag har därmed inte sagt, att jag kämpar för seger åt en annan maktgrupp.

Jag vill uttrycka min och mitt partis uppfattning i utrikespolitiken så, att den svenska statsstyrelsen i den situation, vari landet befinner sig, måste söka återgå till den neutralitet, som tidigare varit vägledande för landets politik, från vilken i vissa fall ha gjorts avsteg, som kunna bli ödesdigra. Landets utrikespolitik bör följa grundlinjen fred och bevarad nationell frihet. Någon annan formel för denna politik än neutralitet kan icke finnas. Men jag och den riktning jag talar för mena, att det icke är vare sig omöjligt eller ens ologiskt att i denna uppfattning om landets utrikespolitik inbygga de enskilda personernas och gruppernas strävan att understödja vad de rent subjektivt anse vara en strävan för friheten för alla folk. Folken skola avgöra, hur kriget skall sluta, och icke styresmännen. Det är riktpunkten för vår uppfattning om utrikespolitiken.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag vill för min del understryka, att neutraliteten är vår väg, som vi måste vandra, men det skall vara den fasta, lika och orubbliga neutraliteten, så att vi icke från tid till annan glida bort från den hävdvunna neutraliteten till någonting, som icke är den hela och fulla neutraliteten, ty då öppna sig genast avgrunder för vårt land och folk. Det är enligt mitt förmenande icke så — och massor av svenskar ha den känslan, den uppfattningen, den meningen — att vi alltid ha hållit denna absolut strikta och fasta neutralitet. Den nationella samlingen i landet är nödvändig, och jag kan icke gilla dem, som hysa en annan mening än att vi måste hålla samman, men denna nationella samling lider stort avbräck, om man icke håller den fasta, starka och orubbliga neutraliteten utan går ifrån den av opportunistiska skäl.

Man klandrar här grupper, som hålla möten — jag vet inte, vilka grupper det är; herr Linderot har ju nyss svurit sig fri. Jag har verkligen inte varit på dessa möten och kan sålunda inte säga, vad man där yttrat, men jag har talat med många andra människor från skilda samhällskretsar, och jag har varit på många andra möten, där man sakligt diskuterat dessa frågor, och jag har funnit, att man ingenting bättre begär än att få sluta upp omkring regeringen. Man begär ingenting bättre än att få sluta upp omkring neutraliteten, den nationella samlingen, men man hyser starka betänkligheter mot avvikelserna från neutralitetens väg och vill, att man skall återgå till en strikt neutralitet. Jag anser det vara ganska viktigt, att det blir klarlagt, att det icke är någonting annat man begär. Då kan man, såvitt jag har kunnat förstå, mycket lätt vinna den nationella samlingen. Jag vill säga min vän herr Johansson i Fredrikslund, att jag inte tror, att det hos dessa kretsar, som på möten ha utövat en viss kritik mot regeringen, finns någon annan känsla än den, att man ingenting hellre vill och begär än att få sluta upp omkring regeringen, i den mån den håller den strikta neutraliteten.

Jag har tidigare i denna kammare som min mening sagt — och jag vet, att många hysa samma uppfattning — att medgivandet åt en av de krigförande

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

stormakterna att transportera trupper och krigsmateriel genom vårt land — särskilt när man tidigare hade vägrat en annan maktgrupp att transportera trupper genom landet — var olyckligt för vårt rike och för Nordens frihet samt stod i strid med en verklig neutralitet. Det är sådant, som upprör allmänheten och folket. Det är sådant folket inte kan förstå, därför att det är rätttänkande. Folket är uppfostrat att följa rättfärdighetens bud och lagar, och det kan icke förstå, vad som kan motivera, att man kallar det för neutralitet att släppa främmande trupper igenom vårt land till ett annat krigförande land.

Jag anser för min del sådana medgivanden oförenliga med en neutralitet i anda och sanning, och jag anser, att transportererna av stormaktstrupper genom vårt land från en punkt i ett grannland till en annan punkt i samma grannland voro och äro oförenliga med en sann neutralitet. Den, som kan säga, att detta är verklig neutralitet, den förstår jag inte. Hur skulle vi själva känna det, om vi vore i detta grannlands läge och grannlandet gjorde på samma sätt som vi nu göra? Vi behöva bara tänka oss in i den situationen för att förstå, att ett sådant medgivande omöjligt kan förenas med en sann neutralitet.

Jag är inte heller av den uppfattningen, att vi behandla Norge och Finland lika — jag talar då om det fria, lagliga Norge. Jag tror inte, att jag här behöver förklara, att jag med varje fiber i min själ står på Finlands sida. Jag fick ju för två år sedan uppbära mycket klander även från regeringens sida, när jag så ivrigt försökte kämpa för Finlands rätt och intressen, därför att de sammanföll med Sveriges. Det strider inte mot denna min uppfattning om vår skyldighet mot Finland, när jag säger, att vi ha precis samma skyldighet mot det lagliga, fria Norge, vårt broderland sedan ännu längre tillbaka i hedenhös än t. o. m. Finland, och ett land, som varit förenat med vårt i union i hundra år. Jag anser, att vi böra behandla Finland och Norge lika, och då vi stå på Finlands sida i dess kamp mot en erövrare, måste vi därför stå på Norges sida i precis samma utsträckning, när Norge för sin kamp mot en erövrare. Göra vi icke detta, förlora vi grunden, på vilken vi stå. Då spränga vi sönder Norden. Då skapa vi stora och svåra problem för framtiden, som vi själva inte behöva bekymra oss om, men som våra efterkommande skola få det besvärligt att lösa. Därför strider det mot allt som är förenligt med rätt och samvete, såsom vi ha uppfattat saken som kristna, som socialister, som demokrater, såsom vi ha lärt i Brantings skola, att vi skulle behandla Norge på ett annat sätt än Finland. Vi måste vara lika inställda mot det fria Norge som mot det fria Finland. Just den omständigheten, att man på många håll försökt lägga en dämpare på våra sympatier för Norge och uttrycken för dem, har i vårt land vållat mycken besvikelse hos stora lager både av arbetare, bönder och borgare, och därför måste jag säga att varje åtgärd som får ett sken av att Sverige på något sätt skulle falla undan, när några makter, vilka det än må vara, från söder eller väster eller öster eller var som helst, vända sig mot det fria Norge, är i strid med vårt folks rättskänsla och vilja.

Herr talman! Jag anser också att konvojering av främmande trupper och krigsmateriel genom våra farleder icke kan vara fullt förenlig med en riktig tolkning av neutraliteten. Det är visserligen sant att man kan tolka neutraliteten på många sätt, men jag kan inte förstå att man kan anses förhålla sig neutral, om man konvojerar utländska fartyg med trupper och krigsmateriel för krigsändamål genom våra egna farleder. Det kan icke det svenska folket förstå, och det kommer aldrig att kunna förstå det. Diplomaterna må förstå det och försvara det hur mycket som helst, den allmänna rättskänslan, rättsmedvetandet, reser sig däremot. Jag tror att mycket skulle vara vunnet för den nationella enigheten, om man kunde undvika sådana ingrepp i den verkliga neutraliteten. Nu vill jag inte förneka att regeringen, att stats- och utrikes-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

ministrarna ha mycket stora svårigheter att brottas med. Det är mycket enklare att som vi stå här och kritisera regeringsmedlemmarna än att vara i deras ställning. Rätt bör naturligtvis vara rätt. Men det är en sak, och en annan sak är att man måste hålla sig till verkligt stränga riktlinjer och principer, om man skall undvika sådana missförstånd och feltolkningar, som man kanske på sina håll gör sig skyldig till. Jag anser, att de icke böra klandras, som hävda en sträng neutralitet. Det äro i själva verket på den gamla svenska linjen, och de förstå icke den nya svenska linjen. Det är hela saken.

Jag vill också säga, att förskottering av krediter av varje slag åt en krigförande stormakt, det må vara den ena eller andra, är förkastlig och kan uppfattas som ett gynnande av den ena parten på den andras bekostnad. Jag bortser helt från faran för inflation och sådant. Jag bortser helt från vad exemplen från andra länder kunna komma oss att tänka på i detta sammanhang. Jag fruktar framför allt, att neutraliteten här kan lida ett intrång, som kan bli farligt för vårt land, om vi icke hålla fast vid att icke lämna några förskott eller krediter åt de krigförande stormakterna.

När nu alla partiledarna klaga över kritiken mot regeringen på möten och i tidningar, glömma de bort att en av de springande punkterna härvidlag är, att det svenska folket känner sig hotat till just de rättigheter och skyldigheter, som äro kärnan i den demokrati, för vilken det offrat de väldiga utgifterna till vårt försvar och för vilken de äro beredda att offra inte bara sina penningar utan offra liv och blod. Det svenska folket kommer att följa Per Albin Hansson till nittionio procent, om han för att skydda landets frihet ger order att vi skola tillgripa alla de medel som vårt land äger. Det är icke fråga om annat än att här ligger själva kärnpunkten. Rubba icke på dessa fri- och rättigheter, som äro den demokratiska statens grundvalar! Om man förbjuder tryckfriheten och inför censur på alla möjliga synliga och osynliga sätt, om man använder det konfiskeringsinstitut, som vi här för några dagar sedan ingående belyst, om man slår in på vägar som antasta församlingsfriheten och föreningsfriheten, då är jag övertygad om att vi en gång komma till den punkten, att det svenska folket säger sig: varför skola vi lägga ned alla dessa väldiga utgifter för vårt försvar, om man i förväg har gett upp själva grundvalen för den demokrati och den inre frihet, för vilken vi vilja slåss till sista blodsdroppen? Om regeringen kunde göra något för att hindra den olyckliga utveckling, på vilken man är inne genom detta ständiga tummande på den inre friheten — ty det är ett faktum att Sveriges frihet, den inre friheten, stycke för stycke glider undan genom dessa åtgärder — om man kunde göra något för att stoppa denna utveckling, skulle mycket vara vunnet. Det gäller alltså att visa fasthet mot alla utländska krav, som beröra vår självbestämmningsrätt och vårt oberoende, och det lika vare sig det gäller den ena maktgruppen eller den andra, det ena landet eller det andra. Att den ena parten är mera hänsynslös och ofta går fram utan att taga hänsyn till vad ett fritt folk och ett fritt land kräver och tänker, bör icke föranleda oss att ge efter, utan fastmer bör vårt motstånd hårdna. Ju starkare påtryckningarna eventuellt kunna vara, desto starkare måste motståndet vara. Detta motstånd finnes hos folket inom alla lager, och finns det även hos dem som leda folket, är det icke möjligt att bryta detta motstånd.

Herr talman! Vi måste ju besinna att vi stå ansvariga för ett tusenårigt rike, som har en historia, större och märkligare än många andra länders, och att vi icke äga att förvalta detta rike efter behag, utan ha skyldighet att lämna det i arv i orubbat tillstånd med samma frihet som när vår generation tillträdde. Vi ha sålunda att tänka på att vi äro skyldiga att till kommande generationer lämna vårt svenska frihetsarv orubbat på alla områden. Det kan en-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

dast ske, herr talman, om det finns kraft, mod, vilja och frihetskänsla hos alla, från den högste till den lägste i riket, hos alla, på vilken post vi än må sitta. Kunnna vi inge åt vårt folk, varenda arbetare och bonde och borgare och de höga ämbetsmännen, denna känsla, denna insikt, denna förnuftiga mening, så är jag övertygad om att det icke kommer att vara den ringaste tvedräkt i detta land, utan då skulle vi stå som en mur omkring regeringen, och vi skulle stå som en mur emot varje yttre våld, som kunde tänkas komma oss emot.

Herr **Sandler**: Herr talman! Detta är ju den första offentliga debatt i utrikespolitiska angelägenheter, som ägt rum i riksdagen efter den stora scenförändringen i Europa den 22 juni. En kort blick tillbaka kan ju därför vara till nytta, då det gäller att fixera var vi nu stå.

Den tysk-ryska paktens av augusti—september 1939 vilken, för att citera ordagrant, »för all framtid» uteslöt varje anlitande av våld de båda makterna emellan var därmed överkorsad. I Sveriges historia har det läge, som betecknas av en sådan pakt, brukat kallas för Tilsitkonjunkturen. Denna Tilsitkonjunktur är nu alltså slut, och det är ett faktum av fundamental betydelse för nordeuropeiska stater. Det är numera inte längre någon otillbörlig frispråkighet att tala om denna politiska konstallations tillfälliga karaktär, och informationsstyrelsen behöver inte längre driva sin försiktighet därhän, som den gjorde en gång med sin beryktade gråa lapp, att icke beröra det politiska läget vid Östersjön. Det nazistiska Tilsit blev väsentligt kortare i sin tillvaro än det förra århundradets napoleonska. Det har nu passerats, men det kommer att stå utplånligt kvar i historien vad det innebar för de nordiska staterna. Att det är en för Norden ödesdiger konjunktur, fingo vi ju besked om förra århundradet, då dess frukt var klyvningen av den svensk-finska riksenheten. Nu är det dokumentariskt visat, att paktens redan från början utlämnade Finland jämsides med de baltiska länderna åt Moskvas intressesfär. Det var uteslutande Finlands eget sega försvar som avvände, att dess öde blev detsamma som de baltiska ländernas, men Finland stympades svårt av Moskvafreden, och Sveriges ställning försvagades genom den allvarligt. Vad den freden var värd som fred bestyrker Finlands blåvita bok på alla sina blad. Ett halvt år efter densamma begärde ju också Sojvet att ännu en gång få begagna paktens fria händer mot Finland. Det blev då nej enligt vad som blivit upplyst efter det nya krigsutbrottet. Detta nej uttrycktes i oktober 1940 i kommunikén från Berlin sålunda: »Meningsutbytet försiggick i en atmosfär av ömsesidigt förtroende och ledde till ömsesidigt samförstånd i alla viktiga frågor, som intressera Tyskland och Sovjetunionen.» Tre korta veckor skilja den 13 mars och den 9 april. Paktens andra kontrahent besätter Danmark och Norge. Nordens temporära splittring är fullbordad, och Sverige är inspärtrat. I historien skall denna period förvisso komma att inskrivas såsom för Norden sällsport ödesdiger.

Genom de efter det tysk-ryska krigsutbrottet tillgängliga dokumenten, alldeles särskilt det svenska utrikesdepartementets dokument, har ljus också fallit över gjorda ansatser inom Norden, närmast Sverige och Finland, att åstadkomma ett försvars- och utrikespolitiskt samgående. Vi veta nu att dessa ansatser icke konvenerade någondera av paktens bägge parter. Den ene meddelade att sådant innebar en likvidering av freden i Moskva, den andre att det var inopportunt. Sedan den 22 juni är paktens förbytt i ett »korståg mot bolsjevismen». Låt oss tänka oss att denna paroll om korståget mot bolsjevismen hade utfärdats under Finlands vinterkrig! Det är ganska visst att korståget då hade hemfallit under samma omdöme som den svensk-finska gemenskapen, nämligen att vara »inopportunt». Att det däremot nu ur politiska synpunkter, som icke

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

äro våra, blivit opportunt, bör icke kunna få Sverige att lystra och gå utanför rämärkena för sin egen politik.

Jag menar alltså att den i sina olika möjligheter för Norden farligaste konjunkturen av alla, vår historias Tilsitkonjunktur, nu är passerad, och detta är, menar jag, ett viktigt faktum. Men allt är relativt. Det kvarstår svåra verkningar av densamma, och det är sannerligen ingen riskfri tillvaro att leva som vårt land i skuggan av det tysk-ryska kriget, sammansmält som det är med storkriget i övrigt. I öster befinner sig ju Finland änyo i krig med Sovjet, med tyska trupper som vapenbröder i Nordfinland, och väster om oss ha vi det ockuperade Norge alltså i krigstillstånd med Tyskland. Se vi, hur det är i norr och söder, konstatera vi i norr ett ockuperat Nordnorge och i söder det ockuperade Danmark. Nu är läget sådant att vart och ett av de nordiska rikena måste finna sin egen väg. Av detta läge utlösas ganska naturligt vissa centrifugala krafter inom Norden, och om den risk detta innebär måste vi vara medvetna. Dess viktigare är det ju då att svensk politik tillvaratar alla sammanhållande krafter. Jag tror icke att det bäst sker genom förmaningar om hur de andra skola sig förhålla, om den väg de böra gå och vid vilket vägskalet de böra stanna. Ytterst, tror jag, få vi nog förtrösta på att det är folkens egen djupaste instinkt och tidens hårda läxa, som skall leda dem alla till att se sitt framtida väl och sin trygghet i Nordens sammanhållning. Det har talats så mycket om den saken här i dag, men jag tillåter mig ändå att lägga ett par ord till. Någon talare använde om den nordiska solidariteten uttrycket »en andlig realitet». Herr talman! Jag hoppas att vi skola uppleva den tid, då vi kunna tala om den solidariteten såsom en realitet, utan adjektiv.

För oss bör det vara ett politiskt axiom att Finlands trygghet är Sveriges, men likaså Norges och Danmarks, en trygghet som ju blott kan grundas på en återvunnen frihet. Vi ha, menar jag, i stort som smått att tillägna oss förståelse för de olika lägen, som grannarna nu befinna sig i, och i vårt görande låta dem förstå att vår inställning är lika vänskaplig mot dem alla. Här på svensk mark böra de också känna, att de verkligen äro bland vänner. Jag tror att det behöver sägas, särskilt i fråga om stormdrivna norrmän. Jag såg i pressen — jag talar här om både stort och smått — att regeringen nyss har avslagit en hemställan från skolöverstyrelsen om folkhögskolestipendier för, som det hette, »vissa utländska medborgare», jag förmodar ungdom från våra grannländer, vid Brunnsviks, Tärna, Mora och Vindelns folkhögskolor. Jag reagerade verkligen både emot uttrycket »utländska medborgare» och mot själva saken, avslaget. Om detta nu är sparsamhet, vill jag säga att sådan småsnålhet är ingen god sådd.

En större sak är det naturligen, hur man här i landet behandlar de möjligheter till livsmedelshjälp, som Sverige överhuvud taget kan bestå. Jag tror att det är av mycken vikt att en sådan ges med full paritet mellan Finland och Norge, såvitt på svenska myndigheter ankommer. Det blir under alla förhållanden en väsentlig materiell skillnad ändå. Vi nalkas en hungervinter i bägge länderna, och det finska kriget skärper livsmedelsläget icke blott i Finland utan automatiskt även i Norge, som får avstå livsmedel till sin erövrades trupper.

Viktigast av allt i detta läge är nog dock att vi för egen del bevara vårt fulla politiska oberoende och icke taga några engagemang, varigenom vi enrolleras i maktkampen och därmed eo ipso slita av vänskapsbanden med en eller flera av våra närmaste grannar. Den beredskap, vari det svenska folket står, skulle därigenom förfela en av sina väsentligaste uppgifter.

Det framhölls i herr utrikesministerns anförande, att vårt land helt naturligt icke kan vara ointresserat av vad som sker i världen — herr utrikesminis-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

tern sade »i Europa», men jag tror att vi kunna utvidga det till »i världen». Herr utrikesministerns anförande var i denna del kanske konturlöst än i andra delar av anförandet. Det var ju en självklar sak, som utsades, att vi inte kunna vara likgiltiga för hur det kommer att gå. Jag tror det är möjligt att konkretisera det, i varje fall i ett hänseende, och jag skulle vilja göra det genom en anslutning till ett uttalande av Finlands president. Presidenten Ryti har om den nya ordningen sagt, att han som finne och nordbo önskar att den skall bli en sådan, som skänker småstaterna säkerhet. Jag tror att det är en konkret formulering av vårt intresse för den framtida ordningen i världen, som även vi kunna göra till vårt motto.

Spekulationerna rörande storkrigets vidare förlopp kunna vi väl lämna därhän. Men jag tror ändå att det är klokt att inrätta sig efter en synpunkt, nämligen att efter kriget och de revolutionära skakningar, som därmed kunna följa, kommer det nog i alla fall att finnas i världen både ett Tyskland, ett Ryssland, ett England och ett Amerika, med vilka Sverige har att upprätthålla politiska och kommersiella förbindelser. Och jag tillåter mig att understryka, eftersom det varit så mycket tal om Europa, att Sveriges förbindelser icke varit begränsade och icke för framtiden kunna begränsas till Europa.

Vidare tror jag att klart och oföränderligt kvarstår Sveriges intresse av att vara närmast omgivet av och närmast umgås med fria nordiska broderstater. Vare sig vi se vårt läge i en vidare eller i en trängre omkrets, blir slutsatsen då den, att det mer än någonsin är klart att Sveriges självständighet och framtida trygghet säkrast uppehålls genom att vi med lugn och fasthet framhärda på den oberoendets väg, som är kärnan i vår neutralitetspolitik. Meningsbrytningar, som varit eller kunna komma om denna politikens tillämpning, böra efter min mening icke få fördunkla själva huvudlinjen.

Herr von Heland: Herr talman! Måhända skulle man nonchalera vad herr Brandt anför i utrikespolitiska frågor. Jag tror dock att det är nödvändigt, att herr Brandts anförande vid denna utrikespolitiska debatt bemötes, ty dels tillhör han ett av de partier, som samarbeta under en svår utrikespolitisk situation, dels var han nog förmäten att tala å hela svenska folkets vägnar. Min bestämda uppfattning, herr talman, är att svenska folket ej står bakom herr Brandt och andra aggressiva folkledare och redaktörer samt att svenska folket med undantag för ett fåtal personer beklagar att sådana som herr Brandt skola kunna försvåra regeringens utrikespolitik.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Om hans excellens herr utrikesministerns deklaration har jag ingenting annat att säga än att den på ett riktigt sätt täcker en hel del av vad de flesta av oss anse. Överhuvud taget är det svårt att att bilda sig en säker uppfattning om hur man bör förhålla sig till de olika emellanåt uppdykande utrikespolitiska frågorna. Jag för min del är inte så djärv som herr Fredrik Ström, att jag vågar säga att man ovillkorligen alltid skall ledas av en enda princip, den strikta neutraliteten. Jag har rätt stor respekt för svårigheter, som kunna uppträda på ens väg, och när man då inte kan vara i besittning av de fullständiga informationer, som regeringen kan få, vill jag för min del inte åtaga mig att fälla någon dom över den ena eller den andra åtgärden, ty här spela en hel del omständigheter in, som man inte känner till, och när man inte kan ha en överblick över det hela, är det faktiskt förmätet att sätta sig till doms över vad regeringen har gjort. Jag tycker att det kan vara riktigt att detta säges ut här i kammaren, och denna beskyllning kan man rikta mot ett antal ganska högröstade människor här i Sverige, som äro så säkra på, hur det

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)
skulle handlas i det ena eller andra fallet, trots de ofullständiga informationer, som de faktiskt ha.

En sak tycker jag att man måste taga ställning till här i dag, och det är frågan, huruvida det kan vara riktigt att de ideologiska känslorna skola vara så gott som allena avgörande för gestaltningen av vår utrikespolitik. Det är väl nämligen så, att om man har en ideologisk inställning, som föranleder till ett ganska partiskt ställningstagande i det stora kriget, så är det därför inte alltid säkert att man gagnar vad man vill gagna genom att handla så som ens känslor fresta en till att göra. Vilja och mod, som herr Fredrik Ström talade om, äro knappast tillräckliga. Här måste också förstånd komma till. Det är kombinationen av de tre egenskaperna och icke bara av de två första, som faktiskt skall kunna förhjälpa oss till att fylla vår funktion i framtiden bättre än om vi rusa åstad och göra sådana saker, som måhända förhindra oss att spela någon roll alls, när det stora avgörandet i makternas kamp ändå till slut kommer.

Det är särskilt ett avsnitt av de utrikespolitiska spörsmålen, som föranlett mig att begära ordet, och det gäller en sak, som intresserar en mycket betydande del av Sveriges invånare. Det är förhållandet till Finland. Jag tycker att det skulle vara bra om man kunde åstadkomma den prestationen, som ligger i att frikoppla sympatierna för eller emot i det stora kriget från den finska frågan och betrakta Finlands kamp såsom någonting för sig, vilket den enligt finska regeringsledamöters uttalanden också är. Finland för ett försvarskrig, alldeles oavsett att det rent taktiskt och strategiskt nu bedriver anfallsoperationer. Den gräns, som finnarna vilja skapa åt sig, kan väl knappast sägas var ett uttryck för erövringslystnad, utan kampen föres för att skaffa Finland en bättre möjlighet att i framtiden försvara sitt land än vad Stolbovagränsen och ännu mindre gränsen av den 13 mars 1940 gav. Jag skulle tro att Finland bedömer situationen rätt, när det vill skaffa sig gynnsammare betingelser för framtiden. Och i varje fall tycker jag inte att det är riktigt, när man här i Sverige — våra ansvariga myndigheter göra det icke, men det finns andra som göra det — mästrar Finland för att det intagit den ståndpunkten. Faktum är, att Finland har visat sig ha en mycket säker blick för vad som är dess historiska fara seklerna igenom. Den faran, herr talman, anser jag också vara *vår* historiska fara. Och med en sådan historisk fara menar jag då den fara, som består under oöverskådliga tider och alldeles oavsett andra händelser, som samtidigt kunna inträffa. Jag tror att det är en huvudlinje i vårt historiska handlande att betrakta den fara, som är Finlands historiska fara, också som vår. Det vore mycket farligt och skadligt för framtiden om vi gjorde oss skyldiga till samma historiska felbedömning och felaktiga handlande som då Finland kämpade för sin frihet åren 1917 och 1918. Verkningsarna av den historiska felbedömning, som jag då anser att vi gjorde, ha vi ännu inte kommit undan och det är väl inte säkert att vi komma att göra det på lång tid ännu. Vi ha vissa möjligheter att sona detta vårt fel i nuvarande tid på ett sådant sätt, att det kanske kan avlägsna de skadeverknigar, som då åstadkommos.

Det har här sagts, att det är felaktigt att tillåta transport av trupper och krigsmateriel genom Sverige till Finland. Jag måste tillkännagiva att jag är av en annan uppfattning. Som jag ser det, och som jag vet att många andra se det, hade det inte varit så farligt, om trupptransiteringen kunnat ske i ännu större omfattning, medan den pågick. Ty vi veta alla, att även om Finland haft stor framgång i själva de militära operationerna, har landet oändligt svårt att vara av med en så stor del av sin manliga befolkning, som fallet nu är. Finland har en så stor del av sin manliga befolkning under fanorna, att om samma proportion skulle tillämpas på svenska förhållanden, skulle det bli fråga om cirka 950,000 man. Landets näringsliv måste ju lida våldsamt skada av att un-

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)

der lång tid nödgas avvara praktiskt taget hela den arbetsföra delen av befolkningen. Hade finnarna kunnat vinna vad de vilja få till stånd, nämligen den gräns, som de anse vara riktig, på en kortare tid än vad de nu kunnat och som de ännu inte lyckats med, hade detta faktiskt varit till mycket stor hjälp för Finlands försörjningsförhållanden och för dess möjligheter att hålla näringslivet i gång.

Därför har jag på denna punkt inte samma åsikt som den ärade talaren på Stockholmsbänken. Jag anser att man inte alltid kan låta den rena och strikta neutralitetslinjen obönhörligt få vara avgörande. Man gör då ogagn åt den sak, som vi båda för ett och ett halvt år sedan ansågo vara självklar, men som i dag inte tycks vara självklar för den talare, som jag nu nämnde.

Herr talman! Jag har med dessa ord endast velat resa en gensaga dels emot dem, som icke särskilja Finlands kamp ifrån den maktkamp, som pågår ute i världen i övrigt, och dels emot dem, som anse sig vara kapabla att bättre än landets regering bedöma, hur de olika utrikespolitiska svårigheterna skola bemästras. Jag tycker att det är riktigt att vid ett sådant tillfälle som detta de olika åsikterna komma fram, så att regeringen kan förstå, att den har ett betydande medhåll från det svenska folkets representanter, när det gäller det sätt, på vilket den skött vår utrikespolitik, även om man som jag kan tycka, att denna politik kunde ha varit ännu något gynnsammare med avseende på hjälpen till Finland.

Herr **Undén**: Herr talman! En offentlig debatt om utrikespolitiken har knappast varit növärdig för att klarlägga utåt, att riksdag och regering stå samlade om neutraliteten. Sverige står här på samma linje som under det förra världskriget. Neutralitetspolitiken omfattas av en allmän folkmening, som är grundad på en djup övertygelse. Det finns hos den stora, breda allmänheten, oavsett personliga åsikter och sympatier, ingen tanke på att någon annan politik skulle kunna ifrågakomma i förhållande till stormaktskonflikten.

Detta är inte någon konjunkturmässig politik. Vi ledas inte av några sluga beräkningar om de framtida vinster, som neutralitetslinjen skall inbringa oss vid krigets slut. Allt tal i utländska tidningar om att vi en gång i framtiden ämna hålla oss framme för att profitera av krigets utgång vittnar om djup okunnighet rörande det svenska folkets mentalitet. Vi ha inga sådana aspirationer. Våra förhoppningar på framtiden gå ut på, när de äro som djärvast, att krigets fruktansvärda lidanden och det därur framvuxna folkhatet inte skall helt omöjliggöra uppbyggandet av en värld, där fria folk leva i fred vid varandras sida såsom medborgarna i en rättsstat. Vi frestas inte av gyckelbilder om ökad makt och rikedom på andras bekostnad eller om exploatering av främmande områden. Vi ha bäst spelrum för vår verksamhetslust och vår ärelystnad i en värld, som är inrättad för fredlig och fri sammanlevnad och tävlan mellan alla folk och där ingen nation traktar efter andras nationella liv eller egendom.

Kriget har i sitt nuvarande skede nära nog fått karaktären av ett religionskrig. Fienden blir inkarnationen av allt ont. Ett utomstående folk, som inte åtminstone moraliskt sluter upp i kampen mot de otrogna, blir gärna i propagandan utmålet som ett förstocket folk. Vi veta detta av erfarenhet. Sådant klander liksom andra yttringar av missnöje med Sveriges neutralitet få vi ta med jämnmod, såsom vi tidigare gjort. Överhuvud måste vi i denna tid av ovissa framtidsutsikter och mångahanda faror vara i hög grad fatalister. Vi få hålla en så stadig kurs vi kunna och med bibehållen fattning möta det okända. Vår förstockelse bör för övrigt även i andras ögon ha sina goda sidor. Den innebär

Ang. Sveriges utrikespolitiska läge. (Forts.)
stabilitet. Ingen främmande stat behöver befara några oberäknliga kastningar i vår politiska kurs. Den enda omkastning som kan tänkas är den som inträffar, om vi bli angripna.

Herr *Elofsson, Gustaf*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollet för den 23 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1.50 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 1 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 316, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.;

nr 317, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § och 2 § 1 mom. lagen den 27 juni 1902 (nr 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, m. m.;

nr 318, med förslag till värnpliktslag;

nr 319, angående anskaffning av tygmateriel m. m.; samt

nr 320, angående vissa åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidne oktober.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av bilagda läkarintyg får jag vördsamt hemställa om ledighet från riksdagsarbetet under november månad.

Berga den 31 okt. 1941.

Albert Forslund.

Att riksdagsman *Albert Forslund*, som vårdas å sjukhemmet Solhöjden, fortfarande på grund av sjukdom (Spondylosis deformans + allmän kraftnedsättning) minst t. o. m. den 30 nov. 1941 är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet intygas härmed.

Berga den 30 oktober 1941.

Gunnar Vogel,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl. väckta motionen, nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förhöjt dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 316—320 hänvisades desamma, nr 316, såvitt angick förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för

olycksfall i arbete, till behandling av lagutskott samt i övrigt till bankoutskottet, nr 317 och 318 till behandling av lagutskott, nr 319 till statsutskottet samt nr 320 till jordbruksutskottet.

Herr *Branting* väckte en motion, nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 5 § strafflagen.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens första kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 29 oktober 1941.

På därom gjorda ansökningar beviljade herrar deputerade vaktmästarna hos kammaren G. H. Eriksson och K. Swenson för tjänstgöring hos 1941 års allmänna kyrkomöte tjänstledighet vid deras vaktmästarbefattningar hos kammaren, räknat fr. o. m. den 25 innevarande oktober, tills vidare, så länge deras tjänstgöring hos kyrkomötet varade.

Är och dag som ovan.

In fidem
G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.